

Oppimistehtävälähtöisen taidehistorian johdantokurssin suunnitelma Jyväskylän yliopiston avoimeen yliopistoon

Teija Luukkanen-Hirvikoski

Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2009

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Luukkanen-Hirvikoski, Teija	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 35	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Oppimistehtävälähtöisen taidehistorian johdantokurssin suunnitelma Jyväskylän yliopiston avoimeen yliopistoon		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Hannula, Kaija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishanke kohdistuu taidehistorian yliopisto-opetukseen perusopintojen tasolla. Taidehistorian perusopintojen yhden lähiopetusjakson rinnalle on suunniteltu itsenäisesti opiskeltava etäopiskelujakso. Etäopiskelujakso on oppimistehtävälähtöinen. Opintojaksossa yhdistyy tieteellisen tiedon ja työelämässä tarvittavien valmiuksien harjoittelu. Suunnitelma pohjautuu tutkivan oppimisen malliin ja asiantuntijuutta käsitteleviin tutkimustuloksiin.</p> <p>Jakso TAHP110 Taidehistorian johdantokurssi ja praktikum (5 op) kuuluu Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston opintotarjontaan. Hankkeen taustalla vaikuttavat myös avoimen yliopiston heterogeeninen opiskelijakunta, avoimen yliopisto-opetuksen tavoitteet ja aikuisen oppimiseen liittyvät piirteet, kuten aikaisempien kokemusten hyödyntäminen ja pyrkimys itseohjautuvuuteen. Itseohjautuvuus on hankkeessa sekä tavoite että väline.</p> <p>Hanke on tässä vaiheessa yksilöopiskeluna toteutettava, mutta se on muunnettavissa suurelle opiskelijajoukolle verkkokurssina ja –keskusteluina toteutettavaksi. Raportin lopussa esitellään lyhyesti malli, jossa myös yhteisöllinen tiedonrakentelu ja muiden kokemuksista oppiminen toteutuu.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Taidehistoria, asiantuntijuus, avoin yliopisto, etäopetus, tutkiva oppiminen		
Muut tiedot		

Author(s) Luukkanen-Hirvikoski, Teija	Type of Publication Development project report	
	Pages 35	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Course design for the Introduction to Art History for Open University of the University of Jyväskylä with written assignments as basis of learning		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Hannula, Kaija		
Assigned by		
Abstract <p>This development project is directed to art history teaching at university level and basic studies. One separate lecture course in art history has been worked up into distance learning. The mode of study is based on written assignments. Distance learning course combines academic discipline knowledge and competences required in working life. The model of discovery learning and studies of expertise are lying behind the planning.</p> <p>Course TAHP110 Introduction to Art History and Practicum (5 ECTS) is one of the available studies at Open University of University of Jyväskylä. The factors affecting to planning include heterogeneous students among open university, the basic principles and goals of open university and qualities related to adult education such as learning from prior experience and self-regulation. Self-regulation is considered as a goal and means.</p> <p>The development project is currently aimed at individual students but it can be modified for large student groups carried out as e-learning and taking advantage of online learning community. In the end of the report is introduced the idea that realizes knowledge sharing activities and learning from others' experiences.</p>		
Keywords Art history, expertise, Open University, distance education, discovery learning		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TAVOITTEET	2
2 TAIDEHISTORIOITSIJA VISUAALISEN KULTTUURIN JA TIEDON ASiantuntijana	6
2.1 Tieteen paradigman ja yhteiskunnan muutosten heijastuminen taidehistorioitsijan työhön ja alan koulutukseen	6
2.2. Asiantuntijaksi kasvaminen	12
3 AVOIMEN YLIOPISTON OPISKELIJAT 2000-LUVULLA	14
3.1. Peruskuva avoimen yliopiston opiskelijoista	14
3.2. Itseohjautuvuus ja motivaatio aikuisen oppimisen tukena	15
4 TAIDEHISTORIAN SISÄLTÖTAVOITTEIDEN YHDISTÄMINEN OPPIMAAN OPPIMISEN TAITOIHIN	16
4.1. Tutkivan oppimisen malli	17
4.2. Taidehistorian oppimistehtävät: teorian ja käytännön yhdistäminen	20
4.3. Itsearviointi osaksi opiskelua	27
4.4. Opettajan arviointi ja palautteen merkitys.....	28
4.5. Sovellus suurelle opiskelijaryhmälle verkkokurssina	29
5 YHTEENVETO	31
LÄHTEET	33

1 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Kehittämishankkeeni käsittelee taidehistorian avointa yliopisto-opetusta ja se on suunnattu kaikille taidehistorian korkeakouluopetuksesta ja etäopetuksesta kiinnostuneille. Työn lähtökohta on käytännöllinen, sen kohteena on 5 op:n laajuisen lähiopetusjakson etäopiskelumallin suunnittelu. Hanke koskee taidehistorian perusopintoja ja se on linjassa sekä aikuiskoulutuksen että avoimen yliopisto-opetuksen tavoitteiden kanssa. Näitä ovat mm. oppijälähtöisyys, itseohjautuvuus, elinikäinen oppiminen, koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen ja tieteellisyys (Valleala 2005; Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto, arvot ja visiot. 8.4.2009). Koska avoimen yliopiston opetus perustuu yliopistojen ainelaitosten opetussuunnitelmiin ja tieteenalakohtaisiin sisältötavoitteisiin, pohjautuu tämä hanke näihin huomioiden samalla aikuisten oppimiseen liittyvät piirteet. Kehittämistyön punaisena lankana ovat tutkiva oppiminen ja oppimaan oppimisen taidot. Teoreettisena tukena käytän mm. asiantuntijuutta ja arviointia käsittelevää kirjallisuutta.

Etäopetus määritellään yleensä sellaiseksi opetuksesi, jossa oppija ei ole opetus- ja oppimistilanteessa koulutusorganisaation tiloissa. Etäopetus on järjestelmällistä, kaksisuuntaista vuorovaikutusta oppijan ja opettajan välillä. Viestintä perustuu lähinnä opiskelijoiden lähettämiin tehtäviin ja kysymyksiin ja opettajan palautteisiin ja neuvoihin. Etäopetuksen käsitteen rinnalla esiintyy muitakin samantyyppisiä käsitteitä. Esim. avoimella opetuksella tarkoitetaan sellaista opetuksen järjestämistä, jossa opiskelijalla on mahdollisuus päättää opiskelun paikasta, ajasta ja oppimisympäristöstä. Joskus käytetään myös joustavan opetuksen käsitettä, mikä korostaa mm. opiskelijan valinnanmahdollisuuksia. (Heikkilä 2005, 32.) Vaikka kehittämishankkeessa on valinnanmahdollisuuksia aikataulun, oppimisympäristön ja –tehtävien suhteen, käytän kuitenkin etäopetuksen käsitettä, jotta lukija välttyy käsitesekaannukselta avoimen opetuksen ja avoimen yliopiston välillä.

Olen opettanut taidehistorian perusopintoja Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa tuntiopettajana reilut kuusi vuotta. Opetuksessa noudatetaan Jyväskylän yliopiston (jatkossa JY) Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksen (jatkossa Taiku) opetussuunnitelmaa ja arviointikäytäntöjä, joskin avoimen yliopiston opetuksessa huomioidaan myös aikuisopiskelijoiden tarpeet. Opiskelumuodot, oppimisympäristöt

ja aikataulut ovat tämän vuoksi vaihtelevampia kuin yliopiston varsinaisilla opiskelijoilla. Osa opiskelijoista opiskelee opintojaksoja tai –kokonaisuuksia itsenäisesti etänä. Taidehistorian etäopiskelijat ovat omissa ryhmissäni olleet lähinnä sellaisia opiskelijoita, joilla yksittäinen opintojakso on jäänyt suorittamatta tai kesken tai he osallistuvat erilliselle 4 op:n verkkokurssille, joka on yksittäinen opintojakso perusopintokokonaisuuden ulkopuolella. Ohjaus ja palautteen anto ovat sisään-rakennettuja käytäntöjä Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston toiminnassa (Valleala 2005, 54-69). Ohjausta on viime vuosina lisätty myös yliopistojen ainelaitoksilla, esim. Jyväskylän yliopistossa pääaineopiskelijat tekevät HOPSin ja käyvät säännöllisesti HOPS-keskustelut opetushenkilöstön kanssa.

Kehittämisen kohteena olevan opintojakson *TAHP110 Taidehistorian johdantokurssi ja praktikum* (5 op) ensisijainen opiskelumuoto on lähiopetukseen (28 h) osallistuminen syksyisin. Kuitenkin vuosittain osa opiskelijoista aloittaa opintonsa kesken lukuvuoden, jolloin esim. huhtikuun väylähaun vuoksi on tarpeellista lisätä suorittamisvaihtoehtoihin myös itsenäisesti opiskeltava jakso. Väylähaku tarkoittaa sitä, että suoritettuaan tietyn määrän opintoja avoimessa yliopistossa opiskelijalla on mahdollisuus hakea tutkinto-opiskelijaksi erillisen haun kautta. Opinto-oikeus myönnetään tällöin ilman valintakoetta, lukuun ottamatta joidenkin oppiaineiden haastattelua tai muuta soveltuvuusarviointia. Väylähaun kautta tutkinto-opiskelijaksi valittu opiskelija saa opinto-oikeuden sekä kandidaatin että maisterin tutkintoon. Perusopintojen suorittaminen hyvin tiedoin ei kuitenkaan automaattisesti takaa opinto-oikeutta tutkinnon suorittamiseen vaan väyläkiintiöt ja –kriteerit määrittävät tiedekunnissa vuosittain. Tällä hetkellä JY:n taidehistorian väylähaun kriteereinä ovat hyvin tiedoin suoritettut perusopinnot 30 op tai taiteentutkimuksen perusopinnot 20 ov. (Väylä yliopistoon, <http://www.avoin.jyu.fi/tutkinto/vayla,11.5.2009>.) Yksi etäopiskelujakso varsin lähiopetuspainotteiseen perusopintokokonaisuuteen lisää taidehistorian opiskelun saavutettavuutta, kun opiskelijan ei välttämättä tarvitse matkustaa toiselle paikkakunnalle. Joustava aikataulu mahdollistaa sen, että kesken lukuvuotta aloittaneet opiskelijat saavat perusopintonsa vuodessa valmiiksi ja opintojaan jatkavat tai täydentävät voivat tehdä opintojaan sujuvasti. Suunnittelemani etäopiskelujakso tulee JY:n avoimen yliopiston opetusohjelmaan syksyllä 2009.

Jyväskylän avoimen yliopiston opiskelijaryhmät ovat olleet opiskelijamääriltään melko pieniä, n. 8-20 opiskelijaa vuosittain paikkakuntaa kohti. Suunnittelen etäopiskelujakson ensisijaisesti itsenäisesti opiskelevia varten, mutta esitän tekstin lopussa myös sovelluksen suurille ryhmille verkko-opiskeluna toteutettavaksi. Sama malli on melko helposti muunnettavissa esim. verkko-opetukseen tai pienryhmätyöskentelynä toteutettavaksi. Itsenäisesti opiskelevat käyttävät verkkoa lähinnä materiaalipankkina ja oppiaineistoina tässä vaiheessa, varsinaiset verkkokeskustelut ja yhteinen tiedonrakentelu jäävät myöhemmin mahdollisesti toteutettavaksi jos ryhmäkoot kasvavat.

Väylähaku ja siirtyminen kaksiportaiseen tutkintojärjestelmään vuonna 2005 on tuonut aikuisia opiskelijoiksi myös yliopistojen ainelaitoksille, joten joustavat opetusjärjestelyt saattavat tulla lähitulevaisuudessa ajankohtaisiksi ainelaitoksillakin. Lisäksi hankkeeni voisi toimia tukena aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle, esim. siinä tapauksessa kun opiskelija pohtii työelämäkokemuksensa näkökulmasta johdantokurssin sisältöjen ja oman kokemuksensa vastaavuutta. Tunnistamisen kannalta olennaista on osaamistavoitteinen ja arviointikriteerien kuvaaminen opetussuunnitelmassa (Keurulainen 2008, 16). JY:n taidehistorian uudessa opetussuunnitelmassa on kuvattu osaamistavoitteet, mutta perusopintojen arviointikriteereistä mainitaan vain asteikko. Kirjoitin omiin oppimistehtäviini tämän 5 op:n jakson kohdalle myös arviointikohteet ja -kriteerini. Oppimistehtävien arviointi perustuu JY:n taidehistorian opetussuunnitelmassa kirjattuihin yleisiin osaamistavoitteisiin ja opintojakson sisältöihin. Näiden lisäksi kiinnitän arvioinnissa huomiota yleisiin työelämävalmiuksiin, kuten opiskelijan viestintätaitoihin, ongelmanratkaisukykyyn ja itsearviointitaitojen kehittämiseen.

Opiskelu avoimessa yliopistossa on maksullista. Etäopiskelujakson toteuttamiseen liittyy siten myös taloudellisia näkökulmia, jotka tulevat tässä hankkeessa esille vain opiskelijan näkökulmasta. JY:n avoimen yliopiston opintomaksut ovat monien muiden avointen yliopistojen maksuja korkeampia. Keskimääräistä korkeampia maksuja on perusteltu opetuksen laajalla monimuotoistamisella sekä opintojen sujuvuutta ja opiskelijan itseohjautuvuutta edistävillä opintomateriaaleilla (Valleala 2005, 10). Lukuvuodesta 2008-09 lähtien Jyväskylän avoimen yliopiston opiskelijoita on kannustettu tekemään perusopinnot valmiiksi yhdessä vuodessa. Kauemminkin voi

toki opiskella, mutta silloin opiskelijalta peritään erillinen jatkavan opiskelijan maksu eikä kaikkien opintojen lähiopetusjaksoja välttämättä järjestetä vuosittain. Tässä mielessä joustavuus ja opintojen yksilöllistäminen ei toteudu käytännössä parhaalla mahdollisella tavalla. Perusopintojen suorittaminen vuodessa liittyy mm. yliopistojen kasvaviin tulosvaatimuksiin sekä poliittiseen tavoitteeseen pidentää kansalaisten työssäolovuosia mm. opiskeluaikoja lyhentämällä. Avoin yliopisto ei ole näiden tuloksellisuustavoitteiden ulkopuolella, vaikkei se tutkintoja myönnäkään.

Kehittämishankkeeni taustalla vaikuttavat uusien oppimiskäsitysten ohella työelämän ja tieteenalan muutokset. Alan työtehtävistä ja koulutukseen kohdistuvista muutos-paineista on käyty viime vuosina yliopistoissa vilkasta keskustelua. Keskustelun taustalla vaikuttavat mm. taide- ja kulttuurialojen työllisyysnäkömät, erityisesti ns. epätyypillisten työsuhteiden yleistyminen ja koulutuspaikkojen supistaminen. Myös lisääntynyt kansainvälisyys ja tietotekniikan tarjoamat mahdollisuudet kulttuuri-perinnön tallentamisessa ja välittämisessä lisäävät koulutuksen kehittämistarvetta. Käsittelen taidehistorioitsijan työhön ja koulutukseen uudistamiseen liittyviä vaatimuksia tarkemmin luvussa 2.

Vertailin kotimaisten avointen yliopistojen tarjoamia mahdollisuuksia taidehistorian johdantokursseissa Internetissä olevien tietojen perusteella, jotka koskivat lukuvuotta 2008-09. Avoimissa yliopistoissa tai yliopistojen täydennyskoulutuskeskuksissa voi taidehistorian perusopintoja opiskella Jyväskylän lisäksi Turussa, Helsingissä, Tampereella ja Oulussa sekä näiden yhteistyöoppilaitoksissa. Ainoastaan Jyväskylässä perusopintojen laajuus on 30 op, muilla paikkakunnilla kokonaisuus on sivuaineen laajuinen eli 25 op. Helsingin ja Tampereen avointen yliopisto-opintojen perusopintojen rakenne on hieman erilainen kuin Jyväskylässä. Näiden yliopistojen avoimen opiskelijat eivät opiskele taidehistorian johdantokurssia, se kuuluu ainoastaan varsinaisten opiskelijoiden ohjelmaan. Tosin Helsingin avoimen yliopiston opinnoissa johdantona on lähiopetuksena yksi orientointiluento ja vapaaehtoisia opintokäyntejä, joista ei kerry opintopisteitä. Oulussa 5 op:n johdantokurssiin kuuluu lähiopetusta 22 h ja kirjallisuutta. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksessa taidehistorian perusopintojen laajuus on 25 op ja johdantokurssi on jaettu kahteen osaan (2 + 4 op), missä on samat sisällöt ja kirjallisuus kuin Jyväskylässä (Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen www-sivut, 16.10.2008). Turun yliopiston

täydennyskoulutuskeskuksessa on mielestäni erittäin pitkälle viety perusopinnojen monimuotoistaminen. Opiskelijan on mahdollista osallistua lähiopetukseen, valita lähi- ja etäopetuksen yhdistelmä tai tehdä perusopinnot kokonaan etäopiskeluna.

2 TAIDEHISTORIOITSIJA VISUAALISEN KULTTUURIN JA TIEDON ASIAANTUNTIJANA

Taidehistorioitsijan ammattikuvasta on erilaisia painotuksia, mutta ehkä yleisesti voidaan sanoa, että taidehistorioitsija kartoittaa, tutkii ja tulkitsee taidetta sekä tuottaa ja välittää tietoa. Taidehistorioitsijan asiantuntijuus liittyy mm. kuvataiteen ja arkkitehtuurin historian tuntemukseen, taiteesta keskustelun taitoihin sekä laadullisten tutkimusmenetelmien hallintaan. Taidehistorioitsija työskentelee visuaalisen materiaalin lisäksi tekstuaalisten ja nykyisin myös audiovisuaalisten aineistojen kanssa. Koulutus ei valmista suoraan mihinkään tiettyyn ammattiin, vaan se on enemmän ns. yleisakateeminen tutkinto. Yleisakateeminen tutkinto antaa valmiudet erikoistumiseen ja toisaalta se mahdollistaa joustavat siirtymät työtehtävistä toiseen, mikäli opiskelijalla on tai hän pystyy nopeasti hankkimaan työelämän kannalta relevanttia osaamista.

2.1 Tieteen paradigman ja yhteiskunnan muutosten heijastuminen taidehistorioitsijan työhön ja alan koulutukseen

Taidehistorioitsijan asiantuntijatyön luonnetta ja alan koulutuksen muutostarpeita on käsitelty aikaisemminkin muutamissa Jyväskylän ammatillisessa opettajakorkeakoulussa valmistuneissa kehittämishankkeissa ja päättötöissä. Marjo-Riitta Simpanen on pohtinut taidehistorian tieteenalan paradigman muutoksen heijastumista opetukseen. Simpanen hankkeessa *Taidehistoria ja sen opettaminen* (1998) tulee esille myös taiteen käsitteeseen ja vastaanottamiseen liittyviä asioita sekä näiden, varsin laajojen ja muuttuvien ilmiöiden oppimiseen ja opettamiseen liittyviä haasteita. Simpanen hankkeen teemat, mm. taiteen olemuksen pohdinta ja kuvanlukutaito, ovat olennainen osa taidehistorian opintoja ja nykyisenkin johdantokurssin sisältöalueita. Simpanen pitää tärkeänä sitä, että opiskelijoilla on mahdollisuus oppia

originaaliteosten äärellä ja hän ottaa kantaa myös taidehistorian laajentuneeseen tutkimusalueeseen. (Simpanen 1998.)

Tarja Kydén on tehnyt kehittämishankkeensa syksyllä 2000 aiheesta *Taidehistoria ja asiantuntijuus*. Kydén käsittelee hankkeessaan taidehistorian tieteenalan asiantuntijuutta tulevaisuuden työelämän tarpeiden näkökulmasta ja erityisesti koulutukseen kohdistuvia uudistumistarpeita. Hän toteaa, että opiskelijoita on koulutettu pääasiassa julkisen sektorin palvelukseen siitakin huolimatta, että tämän sektorin työpaikat ovat olennaisesti vähentyneet (Kydén 2000, 20-26, 31-32).

Kydén on kartoittanut erilaisia asiantuntijuuden määritelmiä ja hän tuo hankkeessaan esille asiantuntijuutta sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmista. Yhteenvetona hänen esittämistään määritelmistä voisi todeta, että asiantuntijuuden katsotaan kehittyvän virallisissa koulutusinstituutioissa oppimisen ja tutkintojen myötä sekä työelämäkokemuksen perusteella. Tiedekorkeakouluissa, mihin avoimen yliopiston opetus kuuluu, on perinteisesti painotettu tutkimusta, teoreettista koulutusta ja sivistystä. Taiteen asiantuntijuus on taidehistorian tieteenalan eräs näkyvistä toiminta-alueista. Lisäksi opiskelijoilta edellytetään teorian ja käytännön yhdistämistä, tiedon tuottamista ja muokkaamista. (Kydén 2000, 3-6, 18, 23-25).

Leena Valkeapää on käsitellyt kehittämishankkeessaan *Taidehistorian yliopistollisen perusopinto-opetuksen kehittäminen* (2002) taiteentutkimukseen kohdistuvia muospaineita ja konstruktivistisen oppimiskäsityksen soveltamista taidehistorian perusopintojen opetuksessa. Valkeapää esittelee hankkeessaan taidehistorioitsijan osaamiseen liittyviä konkreettisia alueita, kuten taideteoksen käsitteen hahmottamisen, taiteen historian kronologian, alan käsitteistön, kuvanluvun, tiedonhankinnan ja lähdekritiikin ja lisäksi hän korostaa metakognitiivisten taitojen omaksumista. Opiskelijan tulisi vähitellen hahmottaa myös omaa ajattelu- ja oppimistapaansa ja kyetä ymmärtämään oma paikkansa taidehistorian tieteenalan sisällä. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi oppimistehtävien olla omaa pohdintaa ja perusteluja edellyttävää jo opintojen alusta lähtien, myös reflektointitaitojen kehittäminen on Valkeapään mukaan tärkeää. (Valkeapää 2002, 10-16.)

Aikaisemmin valmistuneiden hankkeiden suunnitelmia on osittain toteutettu Taikussa. Esim. taiteen historia -kursseilla oli luentokurssien ja tenttien rinnalla opiskelija-tutoreiden vetämät verkkokeskustelut muutaman vuoden aikana. Lisäksi Taikussa on lisätty laitoksen eri oppiaineiden (taidehistoria, taidekasvatus, kirjallisuus, museologia) välistä yhteistyötä, oppimisympäristöihin ja suoritusmuotoihin on lisätty valinnaisuutta, projekti- ja työelämäopintoja ja opiskelijoita kannustetaan kansainvälistymään. Taidehistorian perusopintokokonaisuus on laajentunut ns. korkeakulttuurin ulkopuolelle. Perusopintoihin kuuluu JY:ssä nykyisin estetiikan, populaarikulttuurin ja kulttuuriperinnön opintojaksot (Taidehistorian opetus-suunnitelma 8.9.2008). Mutta kuten aikaisemmissa hankeraporteissa todetaan, niin opetukseen liittyvät muutokset tapahtuvat melko hitaasti yliopistomaailmassa. Esim. itsearviointitaitojen kehittäminen on edelleen melko marginaalisessa asemassa alani yliopisto-opetuksessa. Opetuksen uudistamisen hitauden taustalla on useita tekijöitä, mm. niukat resurssit, mutta en pohdi näitä omassa hankkeessani tämän enempää, koska ensisijainen kiinnostuksen kohteeni on yhden opintojakson muokkaaminen.

Moni em. hankkeissa esitelty työelämän muutos ja pedagoginen idea vaikuttaa mielestäni edelleen ajankohtaiselta, mutta kaksiportaisen tutkintojärjestelmän lisäksi on ilmaantunut vuoden 2002 jälkeen tekijöitä, joilla on merkitystä koulutuksen kehittämiseen. Esittelen seuraavaksi tiivistetysti keskeisiä alani työhön ja koulutukseen vaikuttavia ilmiöitä.

1990-luvulta alkaen käynnistyneet ja edelleen vaikuttavat yhteiskunnalliset muutokset, kuten kansainvälistyminen, tietotekniikan yleistyminen ja projektiluontoinen työ heijastuvat taiteentutkimuksen ammatteihin ja asettavat näiden alojen koulutukselle uusia haasteita. Koulutuksen uudistumishaasteisiin on 2000-luvun aikana yliopistoissa vastattu vaihtelevassa määrin mm. projektityötaitoja sekä tieto- ja viestintäteknikka-opetusta lisäämällä ja tunnustamalla opiskelijan aikaisempaa osaamista. Työnantajat edellyttävät myös taidehistorioitsijoilta oman erityisalan lisäksi kykyä löytää oikeaa tietoa ja soveltaa sitä, yhteistyötaitoja, kommunikaatiotaitoja, joustavaa päätöksentekotaitoa ja kykyä kestää paineita ja epävarmuutta. Toisaalta tämä ei ole mitään uutta, sillä taidehistorioitsijat ovat toimineet tiedontuottamisen ja sisällöntuotannon parissa jo ennen kuin sisällöntuotannon muotikäsitteestä laajemmin puhuttiin. Mutta koulutuksen kehittäminen on tarpeellista työelämän muutosten

vuoksi, sillä esim. julkinen sektori ei enää työllistä taidehistorioitsijoita siinä määrin kuin 1970-80-luvulla aluetaidemuseojärjestelmän kehittämisen aikoihin.

Taidehistorioitsijoiden perinteinen kotimainen työkenttä, museo, elää muutoksen aikaa. Suomalaiset museot ovat viimeisen parinkymmenen vuoden aikana muuttuneet esine- ja kokoelmakeskeisistä laitoksista laaja-alaisiksi kulttuurihistorian, taiteen ja luonnon ilmiöitä sekä ympäristöä säilyttäväksi, tutkiviksi ja esitteleviksi instituutioiksi. Tietoyhteiskunta odottaa tänä päivänä museolta sisältöjen tuottamista, ja mm. EU pitää kulttuuriperintöä yhtenä eurooppalaisen kulttuuriteollisuuden kilpailuvalttina maailman markkinoilla. Muuttuva museo edellyttää jatkuvaa kouluttautumista, elinikäistä oppimista. Museon perustehtävien hallinnan rinnalla tarvitaan tietoja ja taitoja mm. johtamistaidoissa, markkinoinnissa, uuden teknologian eri alueiden hallintaa, informaatio- ja viestintätaitoja. (Opetusministeriö 2000.)

Taidehistorian tieteenalan tarpeellisuutta perustellaan mm. kulttuuriperinnön säilyttämisen ja tutkimisen lisäksi sisällöntuottamisen ja taiteen soveltavan käytön näkökulmista. Periaatteessa taidealoilla ja erityisesti taiteen soveltavalla käytöllä on hyvä asema tietoyhteiskunnassa ja sen pitäisi olla eräs tulevaisuuden kilpailutekijä. Esim. Pekka Himasen raportti *Välittävä, luova ja kannustava Suomi* esittelee kansainvälisiä trendejä, joista yksi on kulttuurialojen nousu (Himanen 2004). Myös Opetusministeriön luovuusstrategiassa kulttuuria ja luovia aloja pidetään Suomen kansantalouden kannalta tärkeinä ja niiden on ennustettu kasvavan n. 10% vuosivauhdilla (Opetusministeriö 2007, 3, 7). Kuitenkin omat kokemukset ja keskustelut kollegoiden kanssa antavat arkirealismista hieman päinvastaisen kuvan varsinkin kun luovien alojen raporttien ja tulevaisuusvisioiden julkaisusta on jo kulunut muutama vuosi.

Mielestäni taidehistorioitsijoita tarvitaan edelleen, mutta koulutuksen tulisi vastata työelämän ja tieteenalan muuttuviin haasteisiin tarjoamalla opiskelijoille väljät mahdollisuudet toimia erilaisissa asiantuntijatehtävissä taiteen ja kulttuurin kentillä tai luoda kansainvälistä uraa muuallakin kuin Suomessa. Muidenkin kulttuurialojen ammattilaiset kilpailevat samoista työpaikoista. Joissakin yliopistoissa mm. Sibelius-Akatemiassa, on Arts Management-tyyppisiä maisteriohjelmaa. Syksyllä 2009 käynnistyy vastaava Helsingin yliopiston ja Helsingin Kauppakorkeakoulun yhteinen, englanninkielinen ATCM-maisteriohjelma, joka on suunnattu sekä taiteentutkimuksen

että liiketalouden ja markkinoinnin opiskelijoille. Lisäksi yliopistoista valmistuvat maisterit kilpailevat osittain samoista työpaikoista amk-tutkintojen suorittaneiden kanssa. Ammattikorkeakouluista valmistuu mm. kulttuurituottajia, joiden tulee tuntea sekä taiteen että populaarikulttuurin eri alueita ja hallita kulttuurin tuotteistamiseen liittyviä käytäntöjä.

Osa kulttuurituottajien ja taidehistorioitsijoiden työtehtävistä saattaa olla tulevaisuudessa yhä enemmän päällekkäisiä, joten työelämätaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen hallinta korostuu erityisesti silloin, kun opiskelija jatkaa opintojaan suoraan lukiosta yliopistoon ilman työkokemusta. Yliopisto-opetuksen tavoitteena on opiskelijan tieteellisen ajattelun ja tutkimusvalmiuksien kehittäminen, mikä on suurin ero muuhun koulutukseen. Tämän vuoksi yliopistokoulutuksen tavoitteet liittyvät pääasiassa tieteenalan sisältöihin ja tutkimustyön käytäntöihin. (Nevgi & Lindblom-Ylänne 2003, 20-21.). Ammattikorkeakouluilla on vuonna 2006 laadittu suositus yleisestä kompetenssiosaamisesta, mihin kuuluvat mm. itsensä kehittäminen, viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen sekä organisaatio- ja yhteiskuntaosaaminen (Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit, 2006). Toki yliopistojen alempien korkeakoulututkintojen tavoitteisiin on tutkintoasetuksessa määriteltä vastaavaa työelämäosaamista mm. riittävät viestintä- ja kielitaitovaatimukset sekä opiskelijan edellytykset soveltaa hankkimaansa tietoa työelämässä (Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 2004, 25.3.2009).

JY:n humanistiseen tiedekuntaan tulevat osaamistavoitteiset opetussuunnitelmat voimaan syksystä 2009 alkaen. Uusi opetussuunnitelma vahvistetaan tiedekunnassa toukokuussa 2009, joten käytän tässä tekstissä kehittämistyön kohteena olevan opintojakson osaamistavoitteiden osalta (luku 4) vasta Taikussa hyväksyttyä opetussuunnitelmaa.

Taidehistoria tieteenalana on muuttunut paljon viimeisen 20-30 vuoden aikana. Tutkimusnäkökulmien monipuolistumiseen ovat vaikuttaneet sekä tieteen että taiteen muutokset. Taidehistorian tieteenalalla on tapahtunut paradigman muutos viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana. Ns. uuden taidehistorian käsite (*New Art History*) yleistyi maailmalla 1970-80 -luvun vaihteessa. Suomeen ns. uusi taidehistoria tuli 1980-90-luvun vaihteessa ja sen seurauksena mm. lisääntyi tieteenalan itsekritiikki ja uusien lähestymistapojen (esim. feministinen taiteentutkimus ja semiotiikka)

soveltaminen kuvataiteen tutkimukseen. Teoreettiset pohdinnat esim. luokan, sukupuolen tai vallan käsitteistä ovat muuttaneet käsityksiä taiteen historiasta ja taidehistoriasta. Sekä taide että taidehistoria ovat osa muuta kulttuuria ja ideologioita, osana yhteiskuntaa eikä näitä nykykäsityksen mukaan voida pitää toisistaan erillisinä saarekkeina. Taidetta tarkastellaan nykyisin tuottavan ja kuluttavan yhteiskunnan toimintana, ei niinkään taiteellisen nerouden tuotoksina. Paradigman muutoksen seurauksena kontekstualisoiva tutkimusote on yleistynyt parin viime vuosikymmenen aikana ja historiaa tarkastellaan kertomuksina. (Lukkarinen 1998, 18, 40-46.)

Taidehistoria on laajentunut paradigman muutoksen seurauksena visuaalisen kulttuurin tutkimukseksi. Tutkimuskenttä kattaa nykyisin perinteisen kuvataiteen, taidekäsityön, arkkitehtuurin ja taideinstituutioiden lisäksi mm. populaarikuvan, miljöötutkimuksen ja sähköisen kuvamaailman ilmiöt, mitkä edellyttävät myös tutkijoilta uusia tietoja ja taitoja.

Nykytaiteen tietyt muodot, kuten katoava tai paikkasidonnainen taide ovat tuoneet uusia haasteita, koska perinteiset tutkimusmenetelmät eivät välttämättä sovellu näiden tutkimiseen. Nykytaiteessa taiteilija voi ottaa etäisyyttä aitouden ja alkuperäisyyden vaatimuksiin (Elovirta 1998, 243). Jo nyt joudutaan ratkaisemaan mm. seuraavia kysymyksiä. Miten dokumentoidaan katoavaa taidetta ja yleisön kokemuksia? Kuinka määritellään taiteen ja muiden kulttuuri-ilmiöiden rajat? Miten avataan perinteisempään taiteen tottuneelle yleisölle nykytaiteen teoksia? Entä miten voidaan tutkia Internet-taidetta? Taiteen ilmaisumuodoissa uusimpia välineitä ovat tietokone ja tietoverkot. Esim. vain tietoverkkoihin luotu ja siellä jaettava Internet-taide on mediataiteen uusimpia ilmiöitä, se syntyi 1990-luvun puolivälissä. Internet-taiteen tutkimus on vasta käynnistymässä ja nettitaide itsekä elää jatkuvassa muutoksessa. Aikaisempien suljettujen muotojen tilalla on usein avoimet prosessit. Visuaalisesta taideteoksesta voidaan puhua prosessina tai tapahtumana ja myös taiteilijan käsite on liikkuva. Tämä vaatii opiskelijoilta ja aikaisemmin valmistuneilta ammattilaisilta laaja-alaista taiteen ja sen tutkimusmenetelmien ymmärrystä sekä osaamisensa jatkuvaa päivittämistä.

2.2. Asiantuntijaksi kasvaminen

Asiantuntijuutta voidaan tarkastella yksilön tai yhteisön näkökulmista. Moni-kontekstisuus ja rajanylitykset luonnehtivat muuttuvaa asiantuntijatyötä. Yksittäinen asiantuntija joutuu nykyisin työskentelemään aikaisemman reviirinsä sijaan yhtä aikaa useammassa kontekstissa ja erilaisissa rajanylitystilanteissa. Asiantuntijatyö ei ole peräkkäisten tehtävien sarja, vaan asiantuntija toimii eri toimintajärjestelmien rajapinnoilla tai siirtyy toimintajärjestelmästä toiseen lyhyenkin ajan kuluessa. (Launis ja Engeström 1999, 69, 78.)

Asiantuntijuutta tutkineet Carl Bereiter ja Marlene Scardamalia tarkastelevat asiantuntijuutta progressiivisena ongelmanratkaisuprosessina. Heidän mukaansa todelliset asiantuntijat eroavat ei-eksperteistä siinä, että asiantuntijoiden työskentelytapaa voidaan kuvata asteittain etenevänä ongelmanratkaisuprosessina. Todellinen asiantuntija määrittelee jatkuvasti uudelleen toimintaansa eikä ongelmanratkaisusta seuraa rutinoituminen vaan uusi ongelmanasettelu, jota tehdään aikaisempaa korkeammalla tasolla. Omien kykyjen ylärajoilla työskentely on tyypillistä asiantuntijoille. Asiantuntijuus on sidoksissa ennen kaikkea toimintatapaan, ei tutkintoihin tai työkokemuksen pituuteen. Esim. pitkä työkokemus ei välttämättä tuota syvällistä asiantuntemusta, vaan työkokemuksen laadulla on enemmän merkitystä. Asiantuntijuus ei ole myöskään pysyvä ominaisuus, joka on kerran saavutettu. (Tynjälä 1999, 160-161.)

Asiantuntijatieto rakentuu erityyppisistä tiedon osa-alueista. Pohjana on koulutuksen aikana hankittu muodollinen tieto, ns. kirjatieto ja toisaalta kokemukseen perustuva käytännöllinen tieto. Kolmantena osa-alueena on itsesäätelytieto, jolla tarkoitetaan metakognitiivisia ja reflektiivisiä tietoja ja taitoja ts. oman toiminnan tietoista ja kriittistä tarkastelua ja arviointia. (Tynjälä 1999, 171-172.) Oman alani yliopisto-opetuksessa itsesäätelytaitojen kehittäminen on melko uusi ilmiö ja nähtäväksi jääkin, kuinka esim. nykyiset opiskelijat suhtautuvat itsearviointien tekemiseen ja palautteen hyödyntämiseen. Itsearviointi on jatkossa kuitenkin kiinteä osa taidehistorian etäjakson oppimistehtäviä.

Työelämä edellyttää oman erityisalan lisäksi kykyä löytää oikeaa tietoa ja soveltaa sitä, yhteistyötaitoja, kommunikaatiotaitoja, joustavaa päätöksentekotaitoa ja kykyä kestää paineita ja epävarmuutta. Taidehistorian työtehtävissä tämä tulee esiin mm. tieteen popularisoimisen taitoina, digitaalisten aineistojen kehittämisessä ja hyödyntämisessä tai ulkopuolisen rahoituksen hankkimisena näyttelyä varten. Lisäksi nykyisin pitää hallita oman substanssin lisäksi lukuisia muita taitoja kuten markkinointia, viestintää tai johtamista, myös alan tutkimus on vahvasti monitieteistä. Eräs opetuksen haasteista onkin kehittää opetusmenetelmiä, joissa integroituvat alakohtaisen tiedon opiskelu ja työelämässä tarvittavien yleisten taitojen harjaannuttaminen. Tämän tyyppistä pedagogiikkaa edustavat mm. ongelmalähtöinen oppiminen ja konstruktivistiset oppimisympäristöt. (Tynjälä 1999, 162.)

Monet tutkijat mm. Kirsi Launis ja Yrjö Engeström ovat sitä mieltä, että asiantuntijuus työelämässä on yhä enemmän verkostojen ja organisaatioiden kykyä ratkaista yhdessä uusia ja muuttuvia ongelmia, ei niinkään yksilösuoritusta. Koska muutoksesta on tullut pysyvä ilmiö suomalaisen työelämään, korostuu toiminnan kehittämisessä jatkuva ja yhteisöllinen oppiminen. Pelkkä uuden tiedon omaksuminen ei riitä vaan olennaista on vallitsevien toimintatapojen tarkastelu ja uusien toimintatapojen kehittäminen. Uusia toimintamalleja tulee rakentaa koko työyhteisön voimin. (Launis ja Engeström 1999, 64-75.) Ns. oppivan organisaation ajatuksen soveltaminen yliopisto-opetuksen kehittämiseen kohtaa omien kokemusteni mukaan runsaasti haasteita mm. määräaikaisten työsuhteiden ja tiukasti aikataulutettujen projektitöiden vuoksi. Osittain näiden syiden vuoksi yliopisto-opetuksen uudistaminen tapahtuu melko hitaasti.

Katson tulevien sukupolvien työelämään valmentamisen myös eettiseksi kysymykseksi, mihin jokainen opettaja joutuu ottamaan kantaa valinnoillaan. Opiskelijoiden valmiuksia kollektiiviseen oppimiseen voidaan lisätä esim. soveltamalla läpi opetuksen tutkivaa otetta ja konstruktivisia oppimisympäristöjä. Lisäksi avoimen yliopiston opiskelijoista osa on jo työelämässä mukana ja monella on kokemusta tiimityöskentelystä. Näitä opiskelijoita todennäköisesti hyödyttäisi eniten verkkokeskustelut ja muut yhteisen tiedontuottamisen mahdollisuudet taidehistorian opiskelussa.

3 AVOIMEN YLIOPISTON OPISKELIJAT 2000- LUVULLA

Esittelen tässä luvussa yhteenvedon avoimen yliopiston opiskelijoiden syistä opiskeluun sekä joitakin aikuisen oppimiseen liittyviä tekijöitä, jotka ovat oman hankkeeni suunnittelun lähtökohtia.

3.1. Peruskuva avoimen yliopiston opiskelijoista

Avoimissa yliopistoissa opiskelee vuosittain varsin suuri joukko suomalaisia. Esim. vuonna 2006 koko maan opiskelijamäärä oli yhteensä n. 74.000 henkilöä, joista JY:n avoimessa yliopistossa opiskelee vuosittain n. 14.000 opiskelijaa (KOTA-tietokanta, <http://tilastot.avoinyliopisto.fi/Default.aspx?ID=44>, 11.5.2009). Varsin heterogeeninen opiskelijajoukko poikkeaa toisistaan elämänhistorialtaan, työkokemukseltaan, sosiaaliselta ja kulttuuriselta taustaltaan, motiivirakenteeltaan, ikänsä ja sukupuolensa osalta. Avoimesta yliopistosta on kehittynyt 2000-luvulla yliopistollisiin tutkintoihin tähtäävien opiskelufoorumi ja sen koulutustehtävä kattaa aikuisten lisäksi lukiolaisia ja välivuotta pitäviä ylioppilaita. Muitakin motiiveja aikuisopiskeluun löytyy. Cyril Houle jakoi aikuisopiskelun motiiveja käsittelevässä tutkimuksessaan opiskelijat kolmeen ryhmään: käytännöllistä hyötyä etsiviin päämäärähakuisiin opiskelijoihin, sosiaalisia kontakteja etsiviin toimintahakuisiin opiskelijoihin ja opiskelun sisältöjen motivoimiin oppimishakuisiin opiskelijoihin. (Jauhiainen et al 2003, 169, 173-174.)

Myös suomalaisten aikuisopiskelijoiden taustoja ja opiskelumotiiveja on tutkittu valtakunnallisesti 2000-luvun alkupuolella. Tutkimuksen mukaan mm. avoimen yliopiston opiskelijakunnan enemmistö on naisia, yli puolet opiskelijoista on työelämässä mukana, 85% opiskelijoista on suorittanut yo-tutkinnon ja alueellisesti opiskelu on keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja muihin suurehkoihin kaupunkeihin. Kotimaisen tutkimuksen mukaan opiskelijat jakautuivat motiiveiltaan neljään eri ryhmään: urasuuntautuneisiin, tutkintotavoitteisiin, muutoshakuisiin ja elämäntapaopiskelijoihin. Usein opiskelulle annetut merkitykset ovat moninaisia ja em. motiivikuvaukset päällekkäisiä, myös omien kokemusteni mukaan taidehistorian opiskelijat sopivat hyvin tähän jaotteluun. (Jauhiainen et al 2003, 179-184.) Avoimen

yliopiston väylän tai yliopistojen pääsykokeiden kautta siirtyy vuosittain osa opiskelijoista yliopistojen varsinaisiksi opiskelijoiksi. Esim. vuonna 2006 JY:n avoimesta yliopistosta jatkoi JY:n varsinaisina opiskelijoina väylän kautta opintojaan 85 opiskelijaa (KOTA-tietokanta, <http://tilastot.avoinyliopisto.fi/Default.aspx?ID=57>, 11.5.2009).

3.2. Itseohjautuvuus ja motivaatio aikuisen oppimisen tukena

Aikuisen oppimista leimaa pyrkimys itseohjautuvuuteen. Itseohjautuvuus tosin vaihtelee yksilöittäin ja tilanteen mukaan, ikä ei merkitse automaattisesti kykyä itseohjautuvuuteen. Tiina Front on selvittänyt itseohjautuvuuden ja autonomian käsitteitä ja näiden taustalla olevia teorioita. Joskus itseohjautuvuudella ja autonomialla tarkoitetaan lähes samaa asiaa; kyse on aikuiskasvatuksen peruskäsitteestä, jolla on erilaisia tulkintoja. Tutkimuskirjallisuudessa erotetaan toisinaan ajattelun, tahdon ja toiminnan autonomiat (esim. Veikko Launis, 1994). Olennaista Frontin mukaan on kuitenkin se, että itseohjautuvuuteen pitää kasvaa ja tässä prosessissa ohjaajan tuki ja kannustus ovat tärkeitä. Ohjaajan tuki voi olla mm. emotionaalista tai sisällöllistä. Oppijan oma kokemus autonomiastaan vaikuttaa autonomian asteen määrittelyyn. (Front 2003, 125-136, 140-142.)

Itseohjautuvuuden rinnalla esiintyy joskus henkilökohtaisen hallinnan käsite. Garland katsoo aikuisopiskelijalle tärkeäksi sen, että opiskelija voi kokea, että hänellä on valtaa omissa oppimistilannettaan koskevissa ratkaisuissa. Garlandin mukaan tämä ei välttämättä merkitse sitä, että opiskelija voisi täysin määrittää oman oppimisensa sisällöt ja muodot. Henkilökohtaisen oppimisen hallinnan eräänä edellytyksenä on, että opiskelija opiskelee kriittisellä tavalla ja pyrkii opiskellessaan erottamaan olennaisen tiedon epäolennaisesta. (Kiviniemi 2001, 75.)

Avoimen yliopiston opiskelijoiden itseohjautuvuustaidot ovat hyvin vaihtelevia ja opiskelijoita ohjataan ja tuetaan eri tavoin kohti itseohjattua opiskelua. Konkreettisia tuen muotoja ovat mm. opiskeluoppaat ja henkilökohtainen opintoneuvonta. Eräs itseohjautuvuuden tukemisen keino on, että ensimmäiset oppimistehtävät ovat tarkkaan rajattuja, mutta opintojen loppupuolella tehtävät ovat väljemmin strukturoituja. Itseohjautuvuus on sekä tavoite että väline JY:n avoimen

yliopiston opetuksessa. JY:n avoimen yliopiston pedagogista strategiaa kehittäneen Ulla Maija Vallealan mukaan avoimen yliopiston koulutuksen tavoitteena voisi olla yksilön vahvistuminen omassa toimintaympäristössään. (Valleala 2005, 31-36.)

Motivaatiolla tarkoitetaan yleensä kiinnostusta tai innostusta johonkin asiaan.

Motivaatiolla on myös suunta ja voimakkuus. Opiskelua ohjaa opiskelijan sisäinen tai ulkoinen motivaatio, joskus molemmat vaihtelevassa määrin. Sisäinen motivaatio on yksilön omista kiinnostuksista lähtevä pyrkimys. Opettajalla on tärkeä rooli kiinnostuksen ja opiskelumotivaation herättämisessä, opiskelijalla taas opiskelumotivaationsa ylläpitämisessä. Sisäisen motivaation syntyminen edellyttää jonkin verran tietoja opiskeltavasta aineesta. (Lindblom-Ylänne et al. 2003, 129-132.) Jos ihmisellä on vahva sisäinen motivaatio, voi ulkoisilla palkkioilla tai rangaistuksen uhalla olla motivaatiota laskeva merkitys (Tynjälä 1999, 99). Ulkoinen motivaatio liittyy varsinaisen päämäärän ulkopuolisiin tekijöihin, kuten palkkioihin tai rangaistukseen. Omien havaintojeni mukaan sisäinen motivaatio on yleensä avoimen yliopiston opiskelijoilla korkea ja sillä on keskeinen merkitys oppimistuloksiin. Korkea sisäinen motivaatio näkyy mm. siten, että osa opiskelijoista on jo ennen opiskelun alkamista perehtynyt johonkin taiteen osa-alueeseen tai ilmiöön, he tekevät huomattavasti suuremman työmäärän oppimistehtävien tai tentin eteen mitä opetussuunnitelma edellyttää eivätkä opiskelijat ole yleensä ilman painavaa syytä poissa lähiopetuksesta. Opiskelijat myös kommentoivat opettajan palautteita ja keskusteleva ote on varsinkin kevätlukukaudella tyypillistä lähiopetusjaksoilla. Toisaalta vuosittain on myös keskeyttäjiä ja niitä, joille riittää minimisuoritus.

4 TAIDEHISTORIAN SISÄLTÖTAVOITTEIDEN YHDISTÄMINEN OPPIMAAN OPPIMISEN TAITOIHIN

Taidehistorian johdantokurssin tavoitteena on tutustuttaa opiskelijat taidehistoriaan oppialana ja perehdyttää opiskelijat teosanalyysiin (Taidehistorian opetussuunnitelma 8.9.2008). Opintojakso koostuu kahdesta suuremmasta sisällöllisestä kokonaisuudesta. Ensimmäisen puolikkaan sisältö painottuu oppiaineen omaan historiaan, paradigman muutokseen, kotimaisen taiteentutkimuksen ajankohtaisiin kysymyksiin, taideteoksen käsitteeseen sekä taiteellisen työn edellytyksiin eri aikakausina. Tähän kuuluu JY:n

avoimen yliopiston nykyisessä mallissa lähiopetusta 12 h, pääasiassa luentoina, sekä itsenäisesti opiskeltava Katseen rajat-kirja (toim. Elovirta & Lukkarinen, 1998). Tämä osuus on yleensä suoritettu tenttimällä. Toinen kokonaisuus, praktikum koostuu tieteellisen toiminnan perusteista, taideteoksen dokumentoinnista, lähdeaineistoihin tutustumisesta ja itsenäisestä tiedonhausta sekä teosanalyysistä. Lähiopetusta on 16 h ja tämä osa johdantokurssista suoritetaan ryhmä- ja yksilötehtävillä, mutta uudessa etäopiskelumallissa opiskelijat suorittavat koko johdantokurssin (5 op) oppimistehtävillä. Tuleva etäopintojakso on oppimistehtävälähtöinen ja tutkivan oppimisen mallia soveltava.

Koulutuksen tavoitteiden lisäksi opetusmenetelmien valintaan vaikuttavat opiskelijat, opiskeltava aihe, ympäristö jossa opiskellaan ja kouluttaja, joka ohjaa oppimista (Kupias 2004, 27). Pidän tärkeänä uudistamistavoitteena sitä, että opiskelijat harjaantuvat työskentelemään originaalitaiteen kanssa heti opintojensa alkuvaiheessa ja pystyvät soveltamaan oppimaansa joko työhönsä tai muihin opintoihinsa. Perinteisesti taidehistorian opetuksessa käytetään runsaasti reproduktiokuva-materiaalia. Se ei tämänkään jakson oppimateriaaleista täysin pois jää, mutta vähintään yhdessä oppimistehtävässä opiskelijat perehtyvät taiteentutkimuksen kysymyksiin originaaliteoksen äärellä. Lisään oppimistehtävien valinnaisuutta ja tutkivaa otetta, mikä on luonteva lähtökohta korkeakouluopetuksen kehittämisessä. Opiskelija voi halutessaan vaikuttaa myös oppimisympäristöihin. Uudessa etäopiskelumallissa opiskelija voi tehdä opintojaksoon liittyvän teosanalyysitehtävän vaikkapa lomamatkallaan itseään kiinnostavasta kohteesta. Oppimistehtävälähtöinen opintojakso huomioi myös opiskelijoiden heterogeeniset lähtötasot ja vaihtelevat tavoitteet taidehistorian opiskeluun.

4.1. Tutkivan oppimisen malli

Tutkiva oppiminen perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppimisen keskeisenä tavoitteena on oppimisen taito. Konstruktivismi ei ole yksittäinen teoria, vaan se on eräs näkökulma oppimiseen ja siihen kuuluu useita eri suuntauksia. Konstruktivististen suuntausten juuret ovat humanistisessa ihmis-käsityksessä ja kognitiivisessa psykologiassa. Ihmistä tarkastellaan oppimisprosessissa

aktiivisena toimijana, kokonaisuutena ja osana kulttuuria. Oppiminen on kokonaisvaltainen prosessi, joka koostuu oppijaan ja oppimisympäristöön liittyvistä taustatekijöistä, oppimisprosessista ja tuloksista (Tynjälä 1999, 16-20).

Konstruktivistinen oppimiskäsitys korostaa oppimisen ja tiedon yhteyttä tiettyihin konteksteihin. Koulutusjärjestelyiden tulisi muistuttaa mahdollisimman paljon tietojen tulevaa käyttöympäristöä (esim. case-harjoitukset). Yhdessä ympäristössä ja yhdellä tavalla opitun tiedon soveltaminen uudessa tilanteessa ei välttämättä aina onnistu, jos oppijoiden tietorakenteisiin ei kehity monipuolisia kytkentöjä opittavasta asiasta. (Tynjälä 1999, 64; Kupias 2004, 11-13.)

Tutkivan oppimisen osatekijöitä ovat: kontekstin luominen, ongelmien asettaminen, työskentelyteorian luominen, kriittinen arviointi, syventävän tiedon hankkiminen, tarkentuvan ongelman tai kysymysten asettaminen, uuden teorian luominen ja keskiössä on jaettu asiantuntijuus. Kyse on prosessista (kuva 1), joka ohjaa opiskelijoita asiantuntijuuden jakamiseen prosessin jokaisessa vaiheessa. (Hakkarainen ym. 2001, 202-205.)

Kuva 1: Tutkivan oppimisen malli (Hakkarainen, Lonka, Lipponen & Raami, 1999).

Taidehistorian johdantokurssista suunnittelemani etäopiskelujakso mukaillee tutkivan oppimisen mallia, se ei ole täysin mallin ideaalien mukainen toteutus mm. käytettävissä olevien resurssien ja oppimisprosessin vaiheen vuoksi. Tutkivan oppimisen mallissa opiskelijoiden tulisi itse asettaa tutkimuskysymykset. Näin ei tällä etäopiskelujaksolla tapahdu, vaan tehtävänasettelu on opettajan suunnittelema. Koska taidehistorian johdantokurssi opiskellaan yleensä opintojen alussa, saattaa esim. ongelmien asettaminen itsenäisesti kuormittaa joitakin opiskelijoita kohtuuttomasti. Omat rajoituksensa on myös opiskeluaineistoissa. Jos opiskelijoita on vaikkapa sellaisista kaupungeista, joiden kirjastoissa on suppeat kokoelmat, niin opiskelijat joutuvat huomioimaan aikatauluissaan ja kustannuksissaan myös kaukolainaukset. Samoin tietokoneen käytössä voi olla rajoitteita, kotitietokone Internet-yhteydellä ei ole itsestäänselvyys kaikkien opiskelijoiden kohdalla. Tiedon jakaminen on sidoksissa samanaikaisesti aloittavien opiskelijoiden määrään eikä se toteudu tässä suunnitelmassa tutkivan oppimisen ideaalin mukaan. Oppimisprosessin vuorovaikutuksellinen puoli jää etäopiskelumallissa opiskelijan ja opettajan väliseksi kirjeenvaihdoksi ja opiskelijan mahdolliseksi verkostoitumiseksi muiden toimijoiden kanssa. On hyvin todennäköistä, että etäopiskelujakson tekee vuosittain 3-8 opiskelijaa, jotka aloittavat opintonsa eri aikoihin. Opintojakso on melko helposti muunnettavissa suuremmalle ryhmälle ja sähköisessä oppimisympäristössä toteutettavaksi, mikäli tarvetta siihen tulee. Esittelen lyhyesti toteutuksen noin 10 hengen opiskelijaryhmälle luvussa 4.5.

Tulevassa etäopiskelumallissa oppimisympäristö joustaa ja se vaihtuu opiskelijan intressien mukaan auditoriosta kotiin, työpaikalle, kesämökille, kirjastoon, Internetiin, museoon, galleriaan ja muihin näyttelyihin tai arkkitehtuurikohteisiin. Mikä tahansa perustelu oppimisympäristö käy, kunhan se edistää opiskelijan ymmärrystä ja oppimaan oppimisen taitoja. Oppimistahan tapahtuu varsin usein epäformaaleissa tilanteissa ja oppilaitoksen ulkopuolella, esim. harrastuksissa ja työssä. Konstruktivistinen oppimisympäristön käsite on laaja ja siihen kuuluu mm. oppijan mahdollisuus vaikuttaa opiskelun tavoitteisiin, menetelmiin ja arviointiin. Nämä eivät täysin toteudu, sillä osa tavoitteista tulee opetussuunnitelmasta, mutta opiskelun laatuun on opiskelijalla päätävävaltaa. Suunnitelmani taustalla vaikuttaa aikuisen oppimisen erityispiirteitä, kuten pyrkimys itseohjautuvuuteen ja aikaisemman kokemuksen hyödyntäminen. Aikuisopiskelija käyttää kokemusmaailmaansa tärkeänä oppimisen

kiinnekohtana ja resurssina ja oppimisessa on usein ongelmalähtöinen ote (Valleala 2005, 27-28).

Jos tarkastellaan tutkivaan oppimiseen liittyviä vertauskuvia oppijasta ja opettajasta, niin tapauksesta riippuen tarkastelen oppijaa joko ajattelijana tai asiantuntijana. Tieteellisen ajattelun kehittäminen, ongelmien ratkaisu ja syväsuuntautunut lähestymistapa opiskeluun ovat niitä keskeisiä asioita, joita taidehistorian johdantokurssin etäopiskelumalli toivottavasti edistää.

4.2. Taidehistorian oppimistehtävät: teorian ja käytännön yhdistäminen

Konstruktivistinen näkökulma oppimiseen tarjoaa oppijalle runsaasti valinnan mahdollisuuksia opiskelussa, mutta myös vastuuta. Vastuu liittyy sekä yksilötyöskentelyyn että vastuuseen ryhmän jäsenenä. Syväsuuntautunut oppiminen edellyttää myös hyvää motivaatiota ja itseohjautuvuutta. Keskeisiksi asioiksi muodostuvat oppijan omat tulkinnat oppimistilanteesta ja siihen vaikuttavien kokemusten merkityksellisyys (Tynjälä 1999, 107).

Koska useimmat opiskelijat opiskelevat vain perusopintoja avoimessa yliopistossa ja osa heistä jatkaa opintojaan yliopiston ainelaitoksilla, on tärkeää, että jo perusopintovaiheessa sovelletaan tai yhdistetään tieteellistä tietoa arkielämään (Valleala 2005, 25). Olen suunnitellut niin, että JY:n avoimen yliopiston taidehistorian etäopiskeluversioissa opiskelija tekee yhteensä kolme oppimistehtävää itse valitsemassaan järjestyksessä johdantokurssin ja siihen liittyvän praktikumin suorittamiseksi ja perehtyy itsenäisesti oppiaineistoihin. Oppimistehtävät edellyttävät teorian tiedon soveltamista, erilaisten lähteiden valintaa ja käyttämistä. Taidehistorian opiskelijoilla on käytettävissään sähköinen materiaali- ja lähdepankki JY:n avoimen yliopiston taidehistorian palvelusivuilla, kirjallisuuteen tutustumisen edellyttää kirjaston käyttöä. Oppiainekohtaiset palvelusivut on suljettu www-sivusto, johon opiskelija saa käyttäjätunnukset opintomaksun maksettuaan. Palvelusivuille on koottu oppimistehtävät suoritusohjeineen, lähiopetuksen aikataulut ja muu opiskelijoille jaettava materiaali, esim. luentojen powerpoint-kalvot ja lisäkirjallisuus.

Opiskelijat saavat myös itse etsiä ja valita osan aineistoista, jotta tietolähteet ja lähdekritiikki tulevat paremmin tutuiksi. Ripaus kansainvälisyyttäkin on mukana, koska osa aineistoista on vieraskielisiä. Johdantokurssin praktikum-osuudessa tutustuminen esim. Pariisiin ja Lontoon suurten museoiden www-sivuihin auttaa toivottavasti niitä opiskelijoita, joilla on kynnys vieraskielisen aineiston käyttöön. Myös opiskelijan aikaisemmat kokemukset ja omat havainnot ovat arvokkaita lähtökohtia tehtäviä työstettäessä. Opintojakson tehtävät palautetaan sähköpostilla tai paperilla tulostettuna opettajalle. Opiskelija tekee jokaisen tehtävän loppuun kokoavan itsearvioinnin omasta oppimisestaan.

JY:n taidehistorian opetussuunnitelmassa 2009-2011 on kirjattu yleinen arviointiasteikon peruste (1-5 tai hyv.-hyl.) ja osaamistavoitteet sekä yksittäisille opintojaksoille että perusopintokokonaisuudelle:

- taidehistorian perusopintojen (30 op) osaamistavoite:

”Opiskelija osaa kuvata taidehistorian alan erityisluonteen ja aseman suhteessa taiteen ja kulttuurin instituutioihin, teorioihin ja käytännön tasoon. Opiskelija tunnistaa oman maan ja länsimaisen taiteen keskeisen aineiston.”

- jakson TAHP110 Taidehistorian johdantokurssi ja praktikum (5 op) osaamistavoite:

”Opiskelija osaa kertoa, minkälainen oppiaine taidehistoria on ja mikä on sen paikka yhteiskunnassa. Hän tietää, minkälaisia kysymyksiä taidehistoria käsittelee, osaa välittää käsityksensä sanallisesti ja tuntee teosanalyysin perusteet.”

- arviointi:

”Vapaaehtoisen harjoittelun raporttia lukuun ottamatta kaikki opintosuoritukset, myös opintokokonaisuudet, arvostellaan asteikolla 1–5. Harjoitteluraportti arvostellaan asteikolla hyväksyty–hylätty.”
(Taidehistorian opetussuunnitelma 25.3.2009)

TAIDEHISTORIAN JOHDANTOKURSSIN OPPIMISTEHTÄVÄT 2009-10:

Seuraavissa taulukoissa ovat etäopiskeluna suoritettavan johdantokurssin oppimistehtävät suoritusohjeineen sekä yhteenveto oppiaineistoista ja arviointikriteereistä. Arviointiasteikkoa 1-5 lukuun ottamatta muita arviointikriteereitä ei ole kirjattu taidehistorian opetussuunnitelmaluonnokseen 2009-2011. Taulukoissa olevat arviointikriteerit perustuvat omiin suunnitelmiini, mutta asteikko 1-5 noudattaa laitoksen käytäntöä. Omien arviointikriteerien esiintuominen lisää arvioinnin eettisyyttä. Eettiseltä kannalta arvioinnin tulee olla läpinäkyvää ja linjassa opetussuunnitelmassa kerrottujen tavoitteiden kanssa (Atjonen 2007, 35). En laita taulukoihin kaikkea mahdollista oppiaineistoa, koska listasta tulisi pitkä ja aineistot ovat opiskelijoiden nähtävissä JY:n avoimen yliopiston www-sivuilla oppiaineen palvelusivuilla. Opiskelijat saavat tehtävän yksityiskohtaisen ohjeistuksen ja tiedot oppiaineistoista myös opintokirjeessä.

Suoritusohje: Tee yhteensä kolme oppimistehtävää. Valitse tehtävät itseäsi kiinnostavien aiheiden mukaan ja perehdy oppiaineistoihin. Kunkin tehtävän suositeltava pituus on n. 5-8 sivua. Mainitse käyttämäsi lähteet tekstisi lopussa, voit käyttää myös viittaustekniikkaa. Lisäohjeita esseetekstin kirjoittamiseen löydät avoimen yliopiston oppaasta tai www-sivuilta kohdasta ohjeita opiskeluun: <http://www.avoin.jyu.fi/opiskelu>

Palautus ja arviointi: Palauta tehtävät yksitellen. Saat jokaisesta tehtävästä henkilökohtaisen palautteen, jonka jälkeen voit siirtyä tekemään seuraavaa tehtävää. Liitä tehtävien loppuun lyhyt, kokoava itsearviointi, jossa arvioit omaa oppimistasi: kerro mitä uutta olet oppinut tehtävää tehdessäsi, miten olet oppinut, mikä jäi epäselväksi tai oli ristiriitaista aikaisemman tietosi kanssa, mistä haluaisit tietää lisää ja muuttuiko ennakkokäsityksesi taidehistoriasta tämän opintojakson kuluessa. Itsearviointi on osa oppimistehtäviä. Tehtävät arvioidaan asteikolla 1-5 ja koko jakson arvosanaksi tulee kolmen tehtävän keskiarvo.

Tehtävissä 1-3 tutustutaan taidehistoriaan tieteenalana, erilaisiin tutkimusnäkökulmiin ja länsimaiseen taiteeseen liittyviin ajankohtaisiin kysymyksiin. Tavoitteena

on myös, että opiskelija pohtii taiteen yhteiskunnallisia kytköksiä ja tulee tietoiseksi henkilökohtaisista taidekäsitteistään. Olen valinnut osan lisämateriaalista tarkoituksellisen provosoivaksi, esim. Museum of Bad Artin www-sivuston ja taiteilija Ulla Karttusen näyttelyyn Ekstaattisia naisia (2008) liittyvän oikeudenkäyntiprosessin, jotta abstraktien ja laajojen asiakokonaisuuksien käsittely tarjoaisi opiskelijalle jotain konkreettista, kognitiivista ristiriitaa ja tuttuakin ainesta. Aikuisen oppimista tutkivan Anita Malisen mukaan oppimiskokemuksen tulee olla jollakin tapaa voimakas, että se muuttaisi aikuisen kokemustiedon rakennetta. Malinen jakaa elämäkokemuksen melko muuttumattomaan osaan ja joustavaan, muuttuvaan alueeseen. Suurinta oppimista tapahtuu silloin, kun uusi kokemus läpäisee muuttumattoman alueen. Malinen käyttää *särön* käsitettä kuvaamaan tapahtumaa, jossa oppijan melko vakaa elämäkokemus ja ravisteleva oppimiskokemus törmäävät yhteen. Tämän tyyppistä oppimista voi luonnehtia oppijan omien ”ennakkoluulojen” ylittämiseksi. (Valleala 2005, 27-28.)

Tehtävä 1.

Kuvittele, että olet itseoppinut taiteentuntija. Mihin asioihin kiinnität huomiota taidenäyttelyssä? Entä miten määrittelisit käsitteen taideteos?

Tarkempi ohjeistus:

- käy yhdessä taidenäyttelyssä. Tee esillä olevista teoksista ja näyttelystä omia havaintojasi. Havaintosi voivat liittyä esim. taiteen tekniikoihin, taiteilijoihin, teosten aihepiiriin, taiteen herättämiin tunteisiin, näyttelyn ripustukseen tai yksittäiseen teokseen ja tuo havaintojasi esille tekstissäsi
- pohdi ja perustele, mitkä tekijät voisivat erottaa taideteoksen kaikista muista ympäristömme esineistä, ilmiöistä ja tapahtumista

AINEISTOT:

Kirjallisuus: Lukkarinen ja Elovirta (toim.): *Katseen rajat*.

Lisäkirjallisuus:

- Helena Sederholm, 2000: *Tämäkö taidetta?*
- taiteilija Ulla Karttusen näyttelyyn Ekstaattisia naisia ja teokseen *Neitsythuorakirkko* liittyvää keskustelua ja oikeudenkäyntiä v. 2008-09 koskeva lehtileikeaineisto

ARVIOINTI:

- asteikolla 1-5
- tehtävään sisältyy itsearviointi

Tehtävän arviointikohteet ja -kriteerit:

- havaintojen sekä taiteen tuotantoon, vastaanottoon ja välittämiseen liittyvien kysymysten monipuolisuus
- opiskelijan pohdinta taiteen olemuksesta
- tekstin rakenne ja kieli
- oman oppimisen reflektointi

<p>Internet-aineisto esim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Robert J. Belton: <i>What is Art?</i> Artikkeli University of British Columbian www-sivuilla - Museum of Bad Art: http://www.museumofbadart.org/ 	
--	--

<p>Tehtävä 2.</p> <p>Tutkimuskohteena rakennettu ympäristö. Miten tarkastelisit yksittäistä rakennusta tai laajempaa miljöötä kuten kaupunginosaa nykyisillä taidehistorian menetelmillä?</p>	
<p>AINEISTOT:</p> <p>Kirjallisuus: Lukkarinen ja Elovirta (toim.): <i>Katseen rajat</i>.</p> <p>Lisäkirjallisuus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Anne D'Alleva, 2005: <i>Methods & Theories of Art History</i>. - Ravantti Kaija (toim.), 1999: <i>Motiivi ja metodi</i>. <p>Taidehistoriallisia tutkimuksia 20</p> <p>Internet-aineisto esim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rakennusperintö: http://www.rakennusperinto.fi/fi_FI/ - Suomen Rakennustaiteen museo: http://www.mfa.fi/ - Great Buildings Online: http://www.greatbuildings.com/ - Kolmiulotteista historiankirjoitusta: http://agricola.utu.fi/tietosanomat/numero4-01/3dhistoriaa.html 	<p>ARVIOINTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - asteikolla 1-5 - tehtävään sisältyy itsearviointi <p>Tehtävän arviointikohteet ja –kriteerit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiskelijan taito soveltaa valitsemaansa lähestymistapaa tai näkökulmaa rakennettuun ympäristöön - rakennusperinnön tutkimiseen liittyvien kysymysten pohdinta - tekstin rakenne ja kieli - oman oppimisen reflektointi

<p>Tehtävä 3.</p> <p>Pohdi taiteeseen liittyviä arvoja ja taiteen asemaa länsimaisessa kulttuurissa 2000-luvulla.</p>	
<p>AINEISTOT:</p>	<p>ARVIOINTI:</p>

<p>Kirjallisuus: Lukkarinen ja Elovirta (toim.): <i>Katseen rajat</i>.</p> <p>Lisäkirjallisuus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Helena Sederholm, 2000: <i>Tämäkö taidetta?</i> tekstit Mitä on taide? (s. 6-9) ja Taiteilijan muuttunut rooli (s. 170-173) - taiteilija Ulla Karttusen näyttelyyn Ekstaattisia naisia ja teokseen <i>Neitsythuorakirkko</i> liittyvää keskustelua ja oikeudenkäyntiä v. 2008-09 koskeva lehtileikeaineisto 	<ul style="list-style-type: none"> - asteikolla 1-5 - tehtävään sisältyy itsearviointi <p>Tehtävän arviointikohteet ja -kriteerit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiskelijan pohdinta taiteen arvoista ja olemuksesta - tekstin rakenne ja kieli - oman oppimisen reflektointi
--	---

Tehtävä 4 liittyy taiteen dokumentointiin, tiedonhakuun ja digitaalisiin aineistoihin tutustumiseen. Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu taiteen dokumentointiin, hänelle tulee tuntumaa vieraskielisestä aineistosta ja ne opiskelijat, joilla on niukasti kokemusta tietokoneen käytöstä, saavat lisää harjoitusta ainakin Internetin käytössä.

<p>Tehtävä 4.</p> <p>Kulttuuriperinnön tallentamiseen ja digitalisoitumiseen liittyvä tehtävä.</p> <p>Tarkempi ohjeistus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustu vähintään kahden kotimaisen ja kahden kansainvälisen taidemuseon www-sivuihin (kts. www-osoitteet erillisestä oppimateriaalilistasta) - selaile myös kokoelmatietokantaa, mikäli se on käytettävissä. Analysoi, millaista tietoa taideteoksesta on tallennettu museoiden kokoelmatietokantoihin. Jos kokoelmatietokantaa ei valitsemasi museon www-sivuilla ole, niin analysoi sitten yleisemmin niitä tietoja, joita yksittäisistä taideteoksista/rakennuksista esitellään museon sivuilla (esim. collection highlights) - tarkastele www-sivujen sisältöjä ja tiedon käytettävyyttä eri käyttäjäryhmien näkökulmasta, esim. tutkijat, turistit, keräilijät, paikallinen väestö, erityisryhmät - pohdi, mitä etuja kulttuuriperinnön digitalisoinnista on ja millaisia haasteita digitalisointi tuo tulevaisuudessa 	
<p>AINEISTOT:</p> <p>Kirjallisuus: Lukkarinen ja Elovirta (toim.): <i>Katseen rajat</i>.</p> <p>Internet-aineisto esim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Louvre: http://www.louvre.fr - Metropolitan Art Museum: http://www.metmuseum.org/ 	<p>ARVIOINTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - asteikolla 1-5 - tehtävään sisältyy itsearviointi <p>Tehtävän arviointikohteet ja -kriteerit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiskelijan taito verrata ja analysoida valitsemiaan www-sivustoja - opiskelijan kehittelemät kysymykset

<ul style="list-style-type: none"> - National Gallery, Lontoo: http://www.nationalgallery.org.uk/ - Design-museo: http://www.designmuseum.fi/ - Suomen Rakennustaiteen museo: http://www.mfa.fi/ - Valtion taidemuseo: www.fng.fi - tekijänoikeuteen liittyvää asiaa: Kuvasto: http://www.kuvastory.fi 	<p>kulttuurin digitalisoitumisesta</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstin rakenne ja kieli - oman oppimisen reflektointi
---	--

Tehtävässä 5 harjoitellaan teosanalyysia ja taideteoksen tulkintaa aidon teoksen tai arkkitehtuurikohteen parissa. Opiskelijalla on runsaasti valinnanmahdollisuuksia kohteen ja aineistojen suhteen. Tavoitteena on myös lähdekritiikin ymmärtäminen.

Tehtävä 5.

Teosanalyysi.

Tarkempi ohjeistus:

- valitse yksi itseäsi kiinnostava taideteos, rakennus tai muu visuaalisen kulttuurin piiriin kuuluva teos. Olennaista on, että tutustut teokseen tai rakennukseen myös paikan päällä, ”luonnossa”
- kuvaile ja tulkitse valitsemaasi teosta. Yhdistä se laajempaan kontekstiin, esim. omaan aikaansa, taiteen historian, taiteilijan muuhun tuotantoon tai paikallishistoriaan
- liitä tehtävään valokuva tai maininta siitä, mistä lähteestä valitsemasi teoksen kuva löytyy
- käytä vähintään 2-3 eri lähdettä, esim. kuvataiteilijamatrikkeliä, muuta aiheeseen tai taiteilijaan liittyvää kirjallisuutta, näyttelyluetteloja, lehtiartikkeleita ym. Arvioi käyttämiäsi lähteitä kriittisesti eli oliko tieto ajantasaista, riittävää, monipuolista, ristiriitaista tms.

AINEISTOT:

Kirjallisuus: Lukkarinen ja Elovirta (toim.): *Katseen rajat*.

Lisäkirjallisuus:

- Anne D’Allea, 2005: *Methods & Theories of Art History*
- Töyssy, Vartiainen, Viitanen, 1999: *Kuvataide. Visuaalisen kulttuurin käsikirja* (s. 176-273)

Internet-aineisto esim:

- Suomen Kuvataiteilijat, verkkomatrikkeli:
<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/>
- Kansallisbiografia:
<http://www.kansallisbiografia.fi/>
- Art History Resources on the Web-

ARVIOINTI:

- asteikolla 1-5

- tehtävään sisältyy itsearviointi

Tehtävän arviointikohteet ja -kriteerit:

- kuvailun monipuolisuus ja tulkinnan taso
- lähteiden valinta, käyttö ja arviointi
- tekstin rakenne ja kieli
- oman oppimisen reflektointi

sivusto: http://witcombe.sbc.edu/ARTHLinks.html - WebMuseum: http://www.ibiblio.org/wm/paint/	
--	--

Kaikkiin tehtäviin sisältyy useita oppimistavoitteita ja vaikka olen jakanut tehtäviä pienempiin osiin tarkemmalla ohjeistuksella, niin uskon, etteivät opiskelijat tule liian riippuvaisiksi opettajan ohjauksesta tai tee pelkkää minimisuoritusta. Opittu riippuvuus opettajaan saattaa estää opiskelijan oma-aloitteista työskentelyä, jolloin vaarana on se, että opiskelija tekee vain sen mitä opettaja on ehdottanut tai mikä on pakko tehdä. (Atjonen 2007, 76-77.) Ohjeistus ja ohjaus ovat kuitenkin tarpeen, koska kyse on taidehistorian opiskelun alkuvaiheesta.

4.3. Itsearviointi osaksi opiskelua

Arviointikäytännöillä on merkitystä oppimiseen. Opiskelijat asettavat tavoitteensa ja valitsevat opiskelustrategiansa usein arviointikäytäntöjen ja –kriteerien perustella, eivät niinkään koulutusohjelman tavoitteiden pohjalta. Itsearviointin luotettavuus lisääntyy vähitellen sitä mukaa kuin opiskelijan itsearviointitaidot kehittyvät opintojen edetessä. (Lindblom-Ylänne et al. 2003, 254-265.)

Itsearviointi määritellään toiminnaksi, jossa joku arvioi omaa suoriutumistaan. Henkilö asettaa itse itselleen oppimistavoitteita, hankkii ja muokkaa tietoja tavoitteidensa saavuttamiseksi sekä kehittää ja arvioi ratkaisujaan ja toimintansa seurauksia. (Atjonen 2007, 81-85.) Taidehistorian johdantokurssilla sisällölliset tavoitteet perustuvat JY:n opetussuunnitelmaan, mutta opiskelijalla on mahdollisuus vaikuttaa oppimisensa laatuun ja mm. aineistojen valintaan liittyviin tavoitteisiin. Kun on kyse aikuisista ja etäopiskelijoista, niin joskus tilanne voi olla sellainen, että opiskelija on pätevin arvioimaan esim. motivaatiotaan tai ajankäyttöään.

Itsearviointitaidot liittyvät myös asiantuntijatyöhön ja varsinkin ns. yleisakateemiseen asiantuntijuuteen, jossa oman toiminnan tarkastelu ja henkilökohtainen tavoitteenasettelu on osa työnkuvaa. Reflektiivisyys merkitsee asiantuntijalle oman toiminnan arvioinnin lisäksi mahdollisuutta oppia lisää. Itsearviointi voidaan nähdä myös opiskelijaa voimaannuttavana mekanismina (Atjonen 2007, 61).

4.4. Opettajan arviointi ja palautteen merkitys

Arviointia voidaan tarkastella hyödyn, oikeudenmukaisuuden tai yhteisen hyvän näkökulmista. Yleensä kasvatustieteen arvioinnilla tarkoitetaan kasvatuksen edellytysten, prosessien ja tulosten arvon tai ansion määrittämistä esim. vertaamalla tuloksia edellytyksiin ja asetettuihin tavoitteisiin. (Atjonen 2007, 16-19.) Taidehistorian etäopiskelumallissa vertailu tapahtuu opiskelijoiden yksilötasolla tarkastelemalla heidän suoriutumistaan johdantokurssin oppimistehtävissä. Opettajan arviointi kohdistuu myös siihen, miten opiskelija on tietonsa muodostanut. Opettaja antaa palautteen kirjallisesti.

Konstruktivistisen näkökulman mukaan arviointi ei ole erillistä vaan osa opetusta ja oppimisprosessia. Yliopistossa tämä merkitsee uusien arviointimenetelmien kehittämistä perinteisten tenttien ja esseiden rinnalle. Perinteinen tentti korostaa muistamista ja ilman apuvälineitä tenttiminen on tavallaan ristiriidassa työelämän käytänteiden kanssa. Työelämässä käytetään apuvälineitä ja kollegoiden asiantuntemusta oman työn tukena. Parempia keinoja perinteisen tentin sijaan ovat mm. aineistotentti, esseet, oppimispäiväkirja, harjoittelu, esitykset, portfolio ja itsearviointi. Arvioinnissa on huomioitava oppijan aikaisempi tietämys ja opintojakson päättyessä arvioinnin tulisi kohdistua myös siihen, millä tavalla oppijan käsitykset opiskeltavista asioista ovat muuttuneet. (Tynjälä 1999, 169-170, 173-181.)

Tutkivaan oppimiseen perustuvan oppimisprosessin onnistumista voidaan arvioida sen perusteella, pystyvätkö opiskelijat luomaan asteittain monimutkaistuvia työskentelyteorioita, luopumaan tai muuttamaan omia arkikäsitteitään ja löytämään tutkittavan ilmiön selittämisen ja ymmärtämisen kannalta olennaisia käsitteitä, malleja ja viitekehyksiä (Hakkarainen ym. 2001, 204). Olen suunnitellut niin, että normaali-käytännöistä poiketen opiskelija palauttaa tehtävän kerrallaan. Näin hän saa palautetta koko opintojakson aikana eikä toivottavasti koe opiskeluaan liian yksinäiseksi. Hyvän arvioinnin tavoitteena on motivoida oppimaan ja suositeltavaa on, että opiskelija saisi edistymisestään palautetta jatkuvasti ja pieninä annoksina, jotta hän pystyy tekemään relevantteja valintapäätöksiä opiskelunsa suhteen (Atjonen 2007, 35). Myös Anita Malisen mukaan oppimista tukee sosiaalisuus. Aikuinen tarvitsee oppimisensa peiliksi sekä muita opiskelijoita että opettajia. Vaikka suurin vastuu oppimisesta on

nykykäsityksen mukaan opiskelijalla, ei aikuisopiskelijaa saa jättää yksin vaan hän tarvitsee ohjaajaa oppimisprosessissaan. (Valleala 2005, 28.)

Koska syksystä 2009 lähtien JY:ssä noudatetaan osaamistavoitteista opetus-suunnitelmaa, on arviointikin mahdollista suhteuttaa opintojaksokohtaisiin tavoitteisiin. Sisällöllisten tavoitteiden lisäksi opettaja arvioi taidehistorian johdantokurssin oppimisprosessia, missä toimii apuna myös opiskelijan itsearviointiosuus.

Arvioinnilla on merkitystä oppijan itsetuntemukselle ja kontrollin hallinnalle. Oppimisprosessin asteittainen seuraaminen on opettajankin kannalta mielekkäämpää ja hänen on mahdollista puuttua mahdollisiin väärinkäsityksiin, plagiointiin ym. ongelmiin ajoissa ja toisaalta ohjata edistyneempää opiskelijaa vaativampiin suorituksiin. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen edustajat käyttävät termiä *scaffolding* kuvaamaan sellaista ulkoista ja vaiheittaista tukea, joka auttaa oppijaa venymään uusiin haasteisiin. Opettajan tuen ajatellaan olevan väliaikaista ja tarpeellista erityisesti oppimisprosessin alussa. Arviointia tarkastellaan tällöin kehittymisen edistämisen kannalta ja siinä toteutuu myös vapaaehtoisuus ja yksilöllisyyden kunnioittaminen. (Atjonen 2007, 35, 61, 76-80.)

JY:n avoimen yliopiston opettajien palautetta analysoitaessa on ns. hampurilaismalli todettu toimivaksi ja tunnistan itseni palautteenantajana toimivan saman mallin mukaan. ”Hampurilaismallin” mukainen palaute alkaa myönteisellä ja kannustavalla osuudessa, tehtävän mahdolliset puutteet ja täydentämisehdotukset sijoitetaan palautteen keskelle ja lopuksi opettaja esittää vielä myönteisen ja motivoivan kommentin. Oppimistehtävän mahdollinen työstämispyyntö esitetään kannustavasti ja perustellen. Kannustavan palautteen on todettu lisäävän oppimismotivaatiota, sen sijaan negatiivisesti painottuneen palautteen on todettu herättävän opiskelijassa oppimista estäviä reaktioita, kuten lamaannusta tai aggressiota. (Valleala 2005, 64-65.)

4.5. Sovellus suurelle opiskelijaryhmälle verkkokurssina

Kun oppiminen ymmärretään tiedonrakentamiseksi tai tiedon muuntamiseksi, on se samalla uuden luomista. Oppimisella on samankaltaisuutta tieteen, taiteen ja

keksimisen luovan toiminnan kanssa. Konstruktivismi näkee oppimisen toimintana, jossa luodaan jotain uutta tai toimintana, jossa yhteisö tuottaa uusia toimintatapoja. Tutkijoiden ja opiskelijoiden tiedontuotanto eroaa siten, sillä tutkijat yleensä tuottavat uutta tietoa tieteenalalleen, opiskelijat itselleen uutta tietoa, mutta kognitiivisesti on kyse samantyyppisestä toiminnasta. (Seitamaa-Hakkarainen & Hakkarainen 1999.)

Mikäli useampi opiskelija aloittaa taidehistorian johdantokurssin opinnot esim. saman kuukauden aikana, voidaan koko opintojakso toteuttaa verkkokeskusteluiden ja itsenäisen opiskelun vuorotteluna. Tai jos samalta työpaikalta osallistuu useampi opiskelija kurssille, niin he voivat muodostaa oman opintopiirin työyhteisössään. Tämä tukisi organisaation kollektiivista asiantuntijuuden kehittämistä.

Verkko-opetusta varten vaadittava tekniikka ja tukipalvelut ovat jo olemassa, sillä JY:n avoin yliopisto käyttää Optimaa. Verkossa tapahtuvaa oppimista voidaan hyödyntää monipuolisesti silloin, kun n.10 opiskelijaa aloittaa samanaikaisesti taidehistorian johdantokurssin opiskelun. Optimaan (tai muuhun sähköiseen oppimisympäristöön) voidaan siirtää oppimateriaalit, siellä voidaan käydä verkkokeskustelut ja opiskelijat voivat jakaa tietoa ja muodostaa sitä yhteisesti. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen ja tiedon jakaminen ovat olennaisia tutkivassa oppimisessa; taustalla on mm. tietoyhteiskuntaan liittyvä ajatus siitä, että asiantuntijuus siirtyy yksilöistä verkostoihin (Seitamaa-Hakkarainen & Hakkarainen 1999). Verkkokurssimallissa on useita etuja, mutta pieniä muutoksia tehtävänantoihin ja vapaaseen aikatauluun on tarpeen tehdä. Opiskelijat voivat jakautua 5-7 hengen ryhmiin ja työstää pienryhmissä kaksi yhteistä tehtävää sovitun aikataulun mukaan. Teosanalyysitehtävän jätän itsenäiseksi tehtäväksi sen vuoksi, ettei originaalitaiteeseen tutustuminen ole sidottu esim. opiskelijan asuinpaikkaan, mutta valmiin teosanalyysitekstinsä opiskelijat voivat viedä muiden luettavaksi ja kommentoitavaksi. Näin he tutustuvat konkreettisesti erilaisiin taidetta ja rakennettua ympäristöä koskeviin lähestymis- ja tulkintatapoihin. Ryhmä voi tukea jäseniään myös tiedonhaussa.

Koulutuksen alkuvaiheen on todettu olevan kriittinen vaihe aktiivisen oppimisprosessin käynnistämiseksi ja sujuvan vuorovaikutuksen luomiseksi (Kupias 2004, 28). Kun opettaja ohjaa verkkokurssin ja on läsnä oppimisympäristössä, ei vuorovaikutus jää yksi- tai kaksisuuntaiseksi. Opiskelijalla on mahdollisuus myös

suoraan palautteeseen ja vertaistukeen. Verkko-opiskelu vaatii opetuksen järjestäjältä ja opettajalta resursseja, myös opiskelijoilta edellytetään itsesäätelyn ja ajanhallinnan taitoja. Verkko-opiskelulla on paljon etuja ja hyvin suunniteltuna se täyttää oppimistavoitteet, mutta verkossa opiskeluun liittyy useita riskitekijöitä, joista yksi on opiskelijan kokemus yksinäisyyden tunne. Toinen konkreettinen asia on se, miten eri puolilla Suomea tai maailmaa asuvien opiskelijoiden tekninen perehdyttäminen järjestetään. (Nevgi ym, 2003, 403-425.) Itselläni on kokemusta muutamien verkkokeskusteluiden ohjaamisesta ja muut opettamiseen liittyvät kokemukseni ovat osoittaneet, että vuosittain 1-2 opiskelijalla on heikot it-aidot ja varttuneemmat opiskelijat tarvitsisivat enemmän tukea tietotekniikan käyttöön. Etäkäyttäjille on olemassa aineistoja, mutta saattaa olla, että tekniikan haltuunotto itsenäisesti tuottaa joillekin opiskelijoille ongelmia. En käsittele verkko-opiskelua edistäviä ja estäviä tekijöitä tässä yhteydessä tämän enempää, koska sovellus suurelle ryhmälle ei ole juuri nyt työssäni ajankohtaista.

5 YHTEENVETO

Oppimisen tarkastelu ymmärtämisenä ja tiedonrakentamisena liittyy olennaisesti yliopisto-opiskeluun ja akateemiseen asiantuntijatyöhön ohjaamiseen. Taidehistorian etäopiskelujakso myötäilee tutkivan oppimisen mallia, jonka mukaan opiskelija itse ohjaa oppimistaan mm. ongelmien asettelulla, käsitysten rakentamisella, syventävän tiedon etsimisellä ja tiedon jakamisella. Taidehistorioitsija on visuaalisen kulttuurin ja tiedon asiantuntija, jonka työhön kohdistuu samoja yhteiskunnallisia muutoksia kuin muihinkin asiantuntijatehtäviin. Itsearviointin lisääminen osaksi oppimisprosessia on uusi asia perusopintokokonaisuudessa ja tämän uudistuksen taustalla vaikuttaa ennen kaikkea asiantuntijuutta koskeva tutkimus.

Suunnittelemani oppimistehtävälähtöinen taidehistorian johdantokurssi huomioi avoimen yliopiston heterogeenisen opiskelijakunnan ja lisää opetuksen saavutettavuutta. Taidehistorian johdantokurssin etäopiskeluun liittyy useita etuja ja kehittämishaasteita, jotka tulevat esille seuraavassa yhteenvedossa.

EDUT	KEHITTÄMISHAASTEET
<ul style="list-style-type: none"> - joustava aikataulu - opiskelun saavutettavuuden lisääntyminen - soveltavat oppimistehtävät, käytännönläheisyys - opiskelija aktiivinen, aikaisempien kokemusten ja tietojen hyödyntäminen - itsearviointi osaksi opiskelua, metakognitiivisten taitojen kehittyminen 	<ul style="list-style-type: none"> - vähäinen vuorovaikutus, supistuu opiskelijan ja opettajan väliseksi - tiedon jakaminen ei toteudu toistaiseksi kovinkaan hyvin, muiden kokemuksista oppiminen jää pois - suuren ryhmän kohdalla verkko-opiskeluun liittyvät haasteet

Taidehistorian etäopetuksen kehittämistä esim. verkkokursseina vaikeuttaa tekijänoikeuslainsäädäntö ja siihen liittyvät taideteoskuvien käyttökorvaukset. Vapaasti käytettävien taideteoskuvien määrä on niukka ja esim. Suomen taiteen kohdalla se on lähes olematonta. Vuosien varrella keräämäni opiskelijapalautteen perusteella avoimen yliopiston opiskelijat haluavat nimenomaan lähiopetusta. Tämän kehittämishankkeen tarkoitus ei ole poistaa lähiopetusta, vaan tarjota yksi mahdollisuus niille opiskelijoille, jotka eivät joko voi osallistua lähiopetukseen tai jotka mieluummin opiskelevat itsenäisesti.

Oppimistehtävien yhteydessä kuvaamani arviointikohteet ja -kriteerit yhdessä JY:n uuden osaamistavoitteisen opetussuunnitelman kanssa luovat pohjaa myös opiskelijan aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle. Suurella osalla avoimen yliopiston opiskelijoista, ehkä tulevaisuudessa myös yliopistojen varsinaisilla opiskelijoilla on vuosien työkokemus ja muuta koulutusta, esim. amk-tutkinto opintojen alkuvaiheessa. Moniin JY:n maisteriohjelmiin voi nykyisin hakea soveltuvalla alemmalla korkeakoulututkinnolla ja esim. taiteentutkimuksen hakijoiden joukossa heitä alkaa olla. Pällekkäisen koulutuksen välttämiseksi tai täydentävien opintojen kehittämiseksi on mielestäni hyvä kehittää yliopistoissakin käytäntöjä, jotka helpottavat sekä opiskelijaa että opettajaa tunnistamaan jo hankitun osaamisen tai osaamisen aukot.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit. ECTS-projekti 2006.

<http://74.125.77.132/search?q=cache:DXe9jDivwdYJ:www.ncp.fi/ects/materiaali/Yleiset%2520kompetenssit%2520tutkintotasoitain%252019042006.pdf+yleiset+kompetenssit&cd=1&hl=fi&ct=clnk&gl=fi>, viitattu 8.4.2009

Atjonen Päivi, 2007: *Hyvä, paha arviointi.* Tammi, Helsinki.

Bisnes ja taide kohtaavat uudessa maisteriohjelmassa.

<http://www.helsinki.fi/ajankohtaista/uutisarkisto/2-2009/5-13-38-42>, viitattu 8.4.2009

Elovirta ja Lukkarinen (toim.), 1998. *Katseen rajat. Taidehistorian metodologiaa.* Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti.

Eteläpelto ja Tynjälä, 1999. *Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia.* WSOY, Helsinki.

Front Tiina, 2003: *Itseohjautuvuus ja oppijan autonomia elämänlaajuisen oppimisen haasteena.* Teoksessa *Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus.* Toim. Pekka Sallila. Kansanvalistusseura, Helsinki.

Hakkarainen K., Lonka K., Lipponen L., 2001. *Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen.* WSOY, Helsinki.

Heikkilä Maarit, 2005. *Verkko-opetuksen laadunhallinta – käsitteenmäärittelystä kriteeristöihin.* Teoksessa *Verkko-opetuksen laatu yliopisto-opetuksessa.* Toim. Janne Sariola ja Annika Evälä. Vopla-hanke, Helsinki.

Himanen Pekka, 2004. *Välittävä, kannustava ja luova Suomi. Katsaus tietoyhteiskuntamme syviin haasteisiin.* Eduskunnan kanslian julkaisu 4/2004.

Jauhiainen Arto, Tuomisto Hanna ja Alho-Malmelin Marika, 2003: *Aikuisopiskelun monet merkitykset muutosten yhteiskunnassa.* Teoksessa *Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus.* Toim. Pekka Sallila. Kansanvalistusseura, Helsinki.

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto. *Arvot ja visiot.*

<http://www.avoin.jyu.fi/tietoa/visiojaarvot>, viitattu 8.4.2009.

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto. *Opintomaksut.*

<http://www.avoin.jyu.fi/opiskelu/opintomaksut>, viitattu 16.10.2008.

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto. *Väylä yliopistoon*.
<http://www.avoin.jyu.fi/tutkinto/vayla>, viitattu 11.5.2009.

Keurulainen Harri, 2008: *Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen elinikäisen oppimisen viitekehyksessä*. Teoksessa Taidatko tunnistamisen? Toim. Annu Niskanen ja Riitta Virtanen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

Kiviniemi Kari, 2001: *Autonomian ja ohjauksen suhde verkko-opetuksessa*. Teoksessa Verkot ja teknologia aikuisopiskelun tukena. Toim. Pekka Sallila ja Pekka Kalli. BTJ-Kirjastopalvelu, Helsinki.

KOTA-tietokanta. <http://tilastot.avoinyliopisto.fi/Default.aspx?ID=44>, viitattu 11.5.2009.

Kupias Päivi, 2004. *Oppia opetusmenetelmistä*. 3. painos, Educa-Instituutti, Helsinki.

Kydén Tarja, 2000. *Taidehistoria ja asiantuntijuus*. Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu, päättötyö, Jyväskylä.

Launis Kirsi ja Engeström Yrjö, 1999. *Asiantuntijuus muuttuvassa työtoiminnassa*. Teoksessa Eteläpelto ja Tynjälä, 1999: Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. WSOY, Helsinki.

Lindblom-Ylänne Sari ja Nevgi Anne, 2003: *Oppimisen arviointi – laadukkaan opetuksen perusta*. Teoksessa Lindblom-Ylänne ja Nevgi (toim.), 2003, Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. WSOY, Helsinki.

Lindblom-Ylänne Sari, Nevgi Anne ja Kaivola Taina, 2003: *Opiskelu yliopistossa*. Teoksessa Lindblom-Ylänne ja Nevgi (toim.), 2003, Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. WSOY, Helsinki.

Nevgi Anne, Lindblom-Ylänne Sari, Kurhila Jaakko, 2003. *Yliopisto-opetusta verkossa*. Teoksessa Lindblom-Ylänne ja Nevgi (toim.), 2003, Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. WSOY, Helsinki.

Opetusministeriö, 2007. *Luovuuden, osaamisen ja innovatiivisuuden politiikkaohjelma*.
http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankeet/luovuusstrategia/?lang=fi, viitattu 3.4.2009.

Opetusministeriö, 2000. *Museo 2000. Museopoliittinen ohjelma*. Komiteamietintö 8:1999., Helsinki.

Seitamaa-Hakkarainen Pirita & Hakkarainen Kai: *Tutkiva oppiminen*.
http://mlab.taik.fi/polut/Yhteisollinen/teoria_tutkiva_oppiminen.html, viitattu 16.10.2008

Simpanen Marjo-Riitta, 1998. *Taidehistoria ja sen opettaminen*. Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu, päättötyö, Jyväskylä.

Slotte Virpi, 2004. *Verkko-oppimista yliopiston ja yrityksen yhteistyönä. Haasteita ja mahdollisuuksia työyhteisölle*. Teoksessa Tynjälä Päivi, Välimaa Jussi, Murtonen Mari (toim.), 2004. Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä. Pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia. PS-Kustannus, Jyväskylä.

Taidehistorian opetussuunnitelma 8.9.2008. Jyväskylän yliopisto/Taiku.
http://www.jyu.fi/hum/laitokset/taiku/taiku_opiskelu/ops07/, viitattu 16.10.2008.

Taidehistorian opetussuunnitelma 25.3.2009 (vahvistetaan JY:n humanistisessa tiedekunnassa keväällä 2009).

Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Oppiainetarjonta.
http://www.tkk.utu.fi/avoin/opetustarjonta/oppiaineet_ja_opetusohjelmat/taidehistoria/index.html, viitattu 16.10.2008.

Tynjälä Päivi, 1999. *Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa*. Teoksessa Eteläpelto ja Tynjälä, 1999: Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. WSOY, Helsinki.

Valkeapää Leena, 2002. *Taidehistorian yliopistollisen perusopinto-opetuksen kehittäminen*. Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu, päättötyö, Jyväskylä.

Valleala Ulla Maija (toim.), 2005. *Elinikäistä oppimista edistävä yliopistopedagogiikka Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa – teorian ja käytännön dialogia*. Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto, Jyväskylä.

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista, 2004.
<http://www.jyu.fi/tdk/hallinto/op/tutkintoasetus.htm>, viitattu 25.3.2009